

Flygvapenövning med bredd

Flygvapenövning 03 genomfördes under två veckor i maj. Cirka 3 000 personer deltog i den största övningen av sitt slag på många år.

Övningen genomfördes i två olika områden, ett i söder med Hagshult som central plats, den andra i norr där Färila stod i centrum.

AV PETER LIANDER

Flygvapenövningen ska genomföras en gång per år och har karaktären av en utbildnings- och verifieringsövning. Årets upplaga genomfördes huvudsakligen på två olika flygbaser – Hagshult nära småländska Värnamo och Färila, några mil från Ljusdal i Hälsingland.

Verksamheterna på de två baserna bedrevs utifrån två olika övningsscenario. För de som övade på Hagshult hade scenariot karaktären av "återtagande", medan det i norr övades att agera under "väpnat angrepp".

Färila-basen är en typisk svensk flygbas byggd enligt den tidigare Bas 90-modellen, med en huvudbana med klargöringsplatser i båda ändarna, samt tre mindre så kallade kortbanor. Dessa är spridda över ett relativt stort geografiskt område, där det även finns ett stort antal flygplansvägar, klargörings- och uppställningsplatser, förbindelsevägar samt grupperingsplatser för basbataljonens ledningskompani, de två insatskompanierna och flygunderhållskompanier.

Hel basbataljon

På Färila övades 46:e basbataljonen, som organiseras av Jämtlands flygflottilj, F 4, på Frösön. Här fanns också enheter ur F 21 i Luleå, en Gripen-division, ett insatskompani och ett flygunderhållskompani.

En Gripen-rote återvänder efter ett flygpas. Närmast i bild vinkas rotechefen in till klargöringsplattan. I bakgrunden en S 102B Argus.

Basbataljonen på Färila hade förvisso en inte helt typenlig sammansättning, eftersom man betjänade både Viggen- och Gripen-divisioner från samma bas. Detta förhållande uppstod eftersom Gripenomskolningen för F 4:s del tvingats skjutas fram i tiden. För övningens del hade detta dock ingen avgörande betydelse.

Anledningen till att båda de två norrlandsflottiljerna verkade på samma bas var rent övningstekniska. Eftersom inga värnpliktiga från tidigare år kallats in, kunde man genom att låta sina respektive insatskompanier delta på samma bas öva med en hel bataljon.

Samma förhållande rådde på Hagshult, där insatskompanierna från F 7 i Såtenäs och F 17 i Ronneby samverkade. Därmed kunde alla insatskompanier som utbildats under det gångna året delta i Flygvapenövningen.

På Färila fanns även en enhet ur luftvärnet, som bestod av befäl och cirka 70 kadetter från Luftvärnsregementet i Halmstad och Luftvärnsbataljonen i Boden. Några värnpliktiga fanns inte med, eftersom de redan muckat efter arméns slutövning i mars.

Med fyra luftvärnsradarenheter typ PS-90 och en eldenhet Rb 90 var uppgiften att

skydda flygbasen, men även att utveckla förmågan att samverka inom det nya basbataljonskonceptet.

Omfattande transporter

Verksamheten på Färila kom igång den 5 maj i och med att de övande började anlända från sina hemmaförband. Fram emot midnatt var de flesta på plats.

De relativt långa tilltransporterna genomfördes av F 4 från Frösön som en så kallad taktisk marsch. Ett stort antal fordon användes till att forsla det mesta av den personal och materiel som erfordrades för att bataljonen skulle kunna betjäna en Viggen-division.

För deltagarna från F 21 blev det en tio timmar lång transport med bussar. Materielen hade fraktats till närbelägna

Värnpliktiga ur en klargöringstropp rullar fram en RB 99 AMRAAM till Gripen.

Löjtnant Niklas Sjöberg från F 21 i Luleå och kaptan Thomas Karlsson från FMHS i Halmstad avslutar klargöringen av en Gripen med att komplettera uppgifterna i loggboken.

Järvsö per järnväg, på specialvagnar som hyrts in från Tyskland eftersom det inte längre finns lämpliga vagnar i Sverige.

Denna transport betecknades som en operativ transport, vilken genomfördes genom Operativa insatsledningens (Opil) försorg.

Den första veckan karaktäriserades av utbildning och uppladdning inför övningens slutfas, då verksamheten pågick dygnet runt. Bataljonschefen kunde då leda bataljonens verksamhet på egen hand, men under slutfasen skedde all verksamhet på basen på order från Flygtaktiska kommandot.

Under den sista övningsveckan tillkom både personal och flera flygplan. Det var två serviceplutoner till TP 84 Hercules respektive radarspaningsflygplan av typen S 100B.

Rätt utbildning

Övningen genomfördes i en omfattning som inte skett sedan det nya flygbaskonceptet infördes.

– Det här är första gången som vi övar med rätt utbildade förband, säger överstelöjtnant **Peter Thalín**, som tjänstgjorde som bataljonschef på Färila.

– Kravet på bataljonen är att vi ska kunna verka från två skilda flygplatser. Min stab och ledningskompaniet samt flygunderhållskompaniet och ett av insats-

Peter Thalín var bataljonschef på Färila. Han är i grunden markförsvarefficer, men har även arbetat med kadettutbildning inom Stril. Under större delen av 1980-talet tjänstgjorde han i Flygstaben och arbetade med införandet av Flygbas 90-systemet. Dessutom har han stor erfarenhet av utlandstjänst – observatörstjänster i Israel, Libanon, Syrien, Kroatien och som lärare vid Finlands och Tysklands FN-skolor samt chefsinstruktör vid Swedint. Han har dessutom varit säkerhetschef vid "Office of the high representative" i Bosnien, bland annat åt Carl Bildt.

En S 102B Argus med radarsystemet FSR890 startar från Färila för några timmars bevakning av luftrummet.

JA 37 Jaktviggen laddas med en jaktrobot typ RB 74 Sidewinder.

►►► kompanierna ska kunna verka härifrån och kan betjäna en rote över tiden. Det andra insatskompaniet skulle kunna omgrupperas till exempelvis Borlänge och verka autonomt därifrån.

Insatskompaniet är ett sammansatt insatsförband som har förutsättningar att kunna klara sig på egen hand. De har R3-resruser, dvs räddning, röjning och reparation, som behövs, en underhållspluton för att klara underhållet inklusive flygdrivmedel, de har den klargöringspluton som behövs att klara betjäningssuppgiften rote över tiden. De har sitt eget i skydd av två flygbassäckplutoner, samt en ledningsgrupp.

Peter Thalín tjänstgör normalt vid Bas- och underhållskolan vid Försvarmaktens Halmstadskolor. Under det gångna året har man på skolan arbetat mycket utifrån de erfarenheter som erhöles under förra årets flygvapenövning.

– Vi har tagit hänsyn till de lärdomarna när vi har genomfört förövningar i vår ledningsträningsanläggning i Halmstad. Stabs-, kompani- och plutonchefer har genomfört stabstjänstövningar inför denna stora övning.

Annat som tagits tillvara är grupperingsprinciper.

– Det var inte riktigt bra förra året på Hagshult, det var för trångt. Här är insats-

kompanierna betydligt bättre grupperade, säger Peter Thalín.

– Men nu är också förutsättningarna bättre. Dels är personalen utbildade som ett insatskompani och har stegvis kunnat växa in i sin roll på ett annat sätt. Tidigare övningar under grundutbildnings- och förbandsutbildningskedena och den avslutande bataljonsövning har gjort att förbanden kommer hit till slutövningen betydligt bättre förberedda än tidigare, säger Peter Thalín.

Vad förväntade du skulle bli svårast under övningen?

– Egentligen fanns det bara en sak som oroade mig. Det var att drabbas av verklig kriminalitet.

Under övningen finns det många vapen ute, som i vissa kretsar är stöldbegärliga. Dessbättre visade sig Peter Thalíns oro vara helt obefogad.

Vad ställs det för krav på den som ska leda en flygbasbataljon?

– Han ska vara officer i nivå tre och

En JA 37 Jaktviggen landar på Färila. I bakgrunden ses flygledartornet och räddningsstyrkans fordon ur Insatskompaniets R3-pluton.

Bilder: Peter Liander/Försvarets bildbyrå

minst tio år yngre än mina 53 år, säger Peter Thalin leende.

– Det ska vara en överstelöjtnant med en bakgrund som antingen teknisk officer eller en markförsvarsofficer. Naturligtvis ska personen vara rätt utbildad och med tanke på att det bara finns åtta flygbasbataljoner så ska det inte vara några problem att finna lämpliga personer.

Peter Thalin anser också att det ska vara en officer som är skolad i flygvapnet. Detta därför att flygverksamheten ställer speciella krav och en flygofficer har bättre möjligheter att förstå de speciella behoven, liksom en bra uppfattning om vad basbataljonens betjäningssuppgift verkligen går ut på.

Under övningens andra vecka gick man in i ett scenario med väpnat angrepp. Flygshotet mot basen ökade, vilket ställde högra krav på basbataljonen.

– Vi tvingades sprida våra flygplan på ett annat sätt än under övningens inledning. Ju mer utspridda flygplanen är på basen, desto tyngre blir uppgiften att planera, betjäna, bevaka och skydda samt serva flygverksamheten

Förutom fientliga flyganfall mot basen förekom också hot om att bli anfallna på marken. Fienden spelades i detta fall ett jägarförband från K 4 i Arvidsjaur.

Det var de två flygbassäkerhetsplutonerna som hade till uppgift att upptäcka och skydda basen från dessa inkräktare. Det innebar att det rörde sig över hela basen och dess närområde, ibland transporterade med en HKP 9 som fanns till bataljonens förfogande under hela övningen.

Efter elva dagar i fält var Flygvapenövning 03 avslutad. Peter Thalin är nöjd med övningens genomförande och i likhet med alla andra en mängd erfarenheter rikare.

Fokus på trafiksäkerheten

Begreppet säkerhet prioriterades högt under Flygvapenövning 03. Inte minst när det gällde trafikmiljön i basområdena.

På Färlilabasen fanns en grupp militära trafiklärare från F 21 i Luleå med löjtnant **Mats Lidberg** i spetsen. De inspekterade basförhållandena från trafiksäkerhetssynpunkt och genomförde också trafikkontroller på basens omfattande vägsystem.

Målet var främst att höja trafiksäkerhetsmedvetandet hos de övande. Även om trafikkontrollerna kan liknas vid vad som genomförs av polisen på allmänna vägar, hade man dock inga polisära befogenheter.

Men trafiklärarna menade att det gäller att ha rätt attityd till reglerna var som de var. Det var mycket folk i rörelse samtidigt som variationen var stor på typen av fordon – motorcyklar, personbilar, minbussar, klargöringsfordon med släp och långtradare.

Dessutom var man noga med att kontrollera att bilbältet alltid användes.

En viktig kontrollpunkt var också redovisningen av respektive förarens dygnsvila. Alla måste på begäran kunna redovisa minst sex timmars

sammanhängande vila för att få sitta vid ratten.

Säkring av last och att lösa hundar hade munkorg var annat som kontrollerades.

Hastighetsbegränsningen på basen var satt till 50 km/h, på sina håll till 30. Med tanke på de utmärkta vägförhållanden som exempelvis en rak flygplansväg erbjuder, kunde dessa hastigheter vara nog så svåra att hålla.

Löjtnant Mats Lidberg är militär trafiklärare vid F 21 i Luleå.

Flygning dygnet runt

All verksamhet som bedrevs vid Färila-basen under Flygvapenövningen syftade till att betjäna de två flygdivisionerna.

Viggen-divisionen "David Röd" och Gripen-divisionen "Urban Blå" genomförde under övningens andra vecka kontinuerliga flygoperationer dygnet runt.

AV PETER LIANDER

Flygövningsområdet för Flygvapenövningens norra del omfattade området från Hälsingland och upp till Luleå, där B-sidans flyg var baserat.

På Färila fanns A-sidans flyg med en Viggen- och en Gripen-division, liksom en TP 84 Hercules. Där fanns också en specialflyggrupp från F 17 Malmen med det flygburna radarspaningssystemet FSR890. Under dygnetruntverksamheten turades besättningarna om att flyga de två flygplanen S 100B Argus, så att radarövervakningen kunde ske kontinuerligt.

Alla flyguppdrag genomfördes på order från Flygtaktiska kommandot, vars ledningscentral var placerad i Skåne. De beordrade graden av startberedskap, liksom initierade alla attack- och spaningsuppdrag genom företagsordrar.

FlygvapenNytt fick en pratstund med de två divisionernas ställföreträdande chefer i den bunker som huserade den fly-

gande personalen på basen. Majorerna **Robin Nordlander** från F 4:s första division "David Röd" och **Erik Engström**, från F 21:s andra division "Urban Blå", hade gått på sina tolvtimmarspass någon timma tidigare och ledde nattsiftet.

– Vi genomför två typer av luftförsvarsuppdrag med JA 37. Dels att skydda våra egna anläggningar mot fientligt attackflyg, dels att skydda eget flyg som utför attackföretag. De flesta flygningarna har inletts med att vi har suttit i högsta startberedskap, de planerade företagen har varit få, säger Robin Nordlander.

Erik Engström berättar att Gripen-divisionen verkade i samma område som Viggen-divisionen, men även i rollerna attack- och spaning. För att inte störa varandra i luftförsvarsrollen delade man upp sig genom att operera i olika höjdsikt, där "Urban Blå" mest höll till på högre höjder.

Majorerna Robin Nordlander och Erik Engström, ställföreträdande divisionschefer vid F 4 respektive F 21.

Till vänster:
JA 37 Jaktviggen från
F 4 på Frösön i högsta
startberedskap på Färila.

Till höger:
En JAS 39A Gripen från
F 21 i Luleå fotograferad
precis i sättningsögonblicket
efter ett av många flygpas
under Flygvapenövningen.

Dimensionerande för hur mycket det kan flygas är hur mycket baspersonalen mäktar med och tillgången flygbara flygplan. Att flyga mycket över en längre tid sliter på både personal och materiel.

Dagtid flög divisionerna mestadels med en grupp, fyra flygplan, vardera. Nattetid var det rote som gällde, även om det vid vissa tillfällen också flögs med grupp.

– Jag tror att de som leder oss i FTK upptäckt att B-sidan har mycket jaktflyg och då har man velat möta det genom att öka vår numerär i luften, säger Robin Nordlander.

Hårt motstånd

Att divisionerna flygövar 24 timmar per dygn tillhör numera ovanligheterna, vilket för en del yngre piloter innebar ett nytt sätt att öva. Båda divisionerna valde att genomföra verksamheten med två skiftlag, som jobbade tolv timmar vardera.

– Det tar ju ett tag att komma in i rytmen, men vi upplever inga problem med att flyga natt, säger Erik Engström.

B-sidans flyg utgjordes av Viggen och

Gripen, men som i sitt uppträdande representerade olika utländska flygplanstyper med olika typer av beväpning. Eftersom övningsscenariot förutsattes gälla för en konflikt utanför Sverige, fanns det flygplanstyper med ursprung från både väst- och östländer.

Robin Nordlander och Erik Engström sade sig vara nöjda med det motstånd som B-sidans flyg erbjöd. Inte så att de var särskilt enkla att bekämpa, tvärtom de svarade för ett kvalificerat hot.

– Mycket kvalificerat, skulle jag vilja påstå, säger Erik Engström.

Och hur går det?

– Vi har ett rätt defensivt uppträdande. Vi gör vad vi kan, men undviker hög risktagning och det har gått bra hittills, säger Erik Engström.

– Det är ett sorts ekonomispel också när det gäller stridsuthållighet och att hushålla med vapnen, säger Robin Nordlander.

Vad han syftar på är att om det tillgängliga antalet robotar är begränsat, så gäller det att vara säker på träff i målet när en robot avfyras, annars var det bättre att hålla tillbaka.

– I det här läget har vi stor nytta av informationsöverlägsenheten som Gripens system ger, att ha koll på läget. Har man det behöver man inte slösa med robotar, säger Erik Engström.

Slutövning

Båda två är eniga om att det är positivt att delta i en övning typ FVÖ 03.

– Det är något som har saknats i flera år och många anser att det är vid dessa tillfällen som man har de bästa möjligheterna att testa vad systemen verkligen går för, säger Robin Nordlander. Och det är kul att se hur det lyser i ögonen på de nya efter några pass.

– För oss ligger övningen rätt i tiden, säger Erik Engström.

– Vi har precis avslutat omskolningen till Gripen. Det blir som en sorts slutövning och det är första gången vi är ute och övar på en bas med Gripen. Även hos de mer erfarna på divisionen kan man se inspirationen öka. Man kan ju aldrig öva på det här sättet under den normala fredsverksamheten.

Flygunderhåll i förändrad roll

Andra flygunderhållskompaniet ur F 21 i Luleå deltog i FV03 på Färila-basen. För dem var det premiär för fälttjänst sedan de fick Gripen i början av 2002.

I den nya flygbasorganisationen har flygunderhållskompaniet en något förändrad roll, som helt går ut på att svara för det tekniska underhållet. Minutoperativ klargöringsverksamhet ingår inte längre i kompaniets uppgifter.

AV PETER LIANDER

I en flygbasbataljon ingår det ett flygunderhållskompani med uppgift att hålla flygplanen tillgängliga för flygtjänsten. Det handlar inte om det sedvanliga klargöringsarbetet med att tanka och ladda flygplan, utan att genomföra det normala tekniska underhållet med tekniska tillsyner och eventuella reparationsarbeten.

– Vi bedriver inte längre någon minutoperativ verksamhet som tidigare när vi svarade för all klargöring. Den uppgiften har övergått till insatskompaniet, säger

major Assar Nilsson, chef för andra flygunderhållskompaniet vid F 21 i Luleå.

Fullt utbyggt ska kompaniet bestå av 140 personer. Men av ekonomiska skäl var kompaniet slimmat till nästan en tredjedel under den här övningen.

Således fanns inga inkallade värnpliktiga med och de värnpliktiga, som normalt är verksamma i den dagliga tjänsten med att klargöra flygplan, hade förts över till Insatskompaniets klargöringstroppar.

På Färila hade flygunderhållskompa-

niet sin grupperingsplats vid en förrådsbyggnad, där det fanns lämpliga förutsättningar för att inrymma den tekniskt avancerade testutrustningen med tillhörande datorer. Tursamt nog var lokalen tillräckligt stor för att även rymma personalens sovplatser ...

Till övningen hade man tagit med sig i stort sett allt som behövs för att kunna göra det normala tekniska underhållet. Alla reservdelar och olika utrustningar förvaras normalt på ett sätt som gör att de enkelt kan stuvas i containrar. I detta fallet tog man med sig det mesta man hade i hemmahangaren, för att kunna serva Gripen-divisionen som vanligt.

Det mesta fraktades i containrar, en lösning som Assar Nilsson är mycket tillfreds med:

Major Assar Nilsson och löjtnant Leif Edström från andra flygunderhållskompaniet vid F 21 i Luleå på plats i en av de containrar som rymde reservdelar till JAS 39 Gripen.

Bilder: Peter Liander/Försvarets bildbyrå

Löjtnant Malin Ekenberg från F 21 i Luleå inspekterar ett av hjulnaven under en s k C-service av JAS 39 Gripen. Hela serviceproceduren gjordes i en fälthangar på Färila-basen.

Fänrik Maria Partapuoli och löjtnant Jörgen Essner servar en Gripen.

– De tidigare sättet att använda vanliga SJ-pallar duger inte längre. Containerarna är mycket bättre, det mesta ryms i dem och de är lätta att transportera och hantera med hjälp av fordon med lastväxlare. De är också anpassade för att kunna användas i en internationell miljö.

Planerat underhåll

Det planerade servicearbetet med flygplanen utfördes i en fälthangar som rests på en av de små uppställningsplatserna bredvid en av basens många flygplansvägar. Platsen låg cirka en kilometer från förbandets grupperingsplats.

I servicehangaren ska allt tekniskt underhållsarbete på Gripen kunna göras, till och med ett motorbyte. Under FVÖ 03 genomfördes en komplett s k C-service, vilket sker efter var femtonde flygtimme.

En C-service tar ett par dygn. Bland annat genomförs smörjningar, byten av filter, besiktningar och kontroller, samt provkörningar av olika system.

All verksamhet var dock inte planerad

som t ex en C-service. Det händer ju att tekniska fel uppstår under den vanliga flygverksamheten. Under övningen prioriterades det löpande underhållet, för att hålla så många flygplan som möjligt operativa.

– Om ett flygplan landar med ett tekniskt fel, kallar klargöringsledaren på vår reparationsgrupp som kommer och gör en bedömning av felets art, säger löjtnant **Leif Edström**, ställföreträdande kompanichef.

– Kan felet åtgärdas på kort tid, görs det direkt på plats. Om det inte går, anmäls det till serviceplutonchefen som noterar problemet och skickar ut en servicetropp. Beroende på felets art avgörs det i samråd med basens kommandocentral om felet ska åtgärdas på plats, eller om reparationen tar så lång tid att det är bättre om flygplanet flyttas till en annan del av basen.

Många nya erfarenheter

Assar Nilsson berättar att kompaniet var väl motiverat att delta i flygvapenöv-

ningen, men att det också funnits en hel del komplicerande faktorer att ta hänsyn till. Mycket är nytt, bland annat hade man aldrig tidigare varit på just Färila.

– Det är intressant för oss att öva eftersom vi är nyutbildade på Gripen. Dessutom har vi precis introducerat en ny systemedition i flygplanet, Edition 15, vilket vi är först med och hittills de enda som använder just nu, säger Assar Nilsson.

– Dessutom har vi ett relativt ungt kompani, där 90 procent aldrig har varit med på en större övning. Därför bestämde vi oss för att gå fram i små steg och ta det försiktigt. Att hellre stanna upp tänka efter i stället för att det går fort men blir fel.

– Eftersom 39-systemet kräver en hel del datorstöd även när det gäller det tekniska underhållet, är det också av intresse att se hur det fungerar när man tar med det ut i fält, säger Assar Nilsson.

Flygbasbataljon 04 är inte heller något helt färdigt koncept. Därför var man noga med att dokumentera viktiga händelser som inträffade för att lägga dessa till erfarenhetsbanken.

Insatserna under Flygvapenövning 03 leddes från F 17:s stridsleningscentral utanför Hässleholm.

FTK spindeln i nätet

All operativ verksamhet under Flygvapenövning 03 leddes av Flygtaktiska kommandot (FTK) som är en del av Försvarens operativa insatsledning (Opil).

Ledningsverksamheten skedde från en fortifikatoriskt väl skyddad bergrumsanläggning i Skåne.

För Flygtaktiska kommandots stab var verksamheten under FVÖ 03 inriktad mot att öva och utveckla metodik i den nya organisation som intogs vid det senaste årskiftet. Staben genomförde dygnet runt taktisk ledning av luftstridskrafter inom ramen för väpnad strid.

Underställda förband under övningen var divisioner med JAS 39 Gripen, JA 37 Jaktviggen, FSR-division, transportflygdivision, basbataljoner samt en strilbataljon.

Under övningen var FTK:s stab grupperad i berganläggningen vid F 17H utanför Hässleholm. Där fanns även övningsledning och utvärderingsgrupper.

A 2 – Underrättelsetjänst

För att chefen för flygkommandot ska kunna fatta de rätta besluten i tid krävs det en god uppfattning om hur motståndaren

uppträder. Det är denna uppgift som A 2-sektionen ska lösa.

Utöver det fåtal underrättelseofficerare som ingår som en kaderdel i FTK:s stab, bestod sektionen också av inlånade underrättelseofficerare från förband och skolor samt ett fåtal värnpliktiga.

I det massiva informationsflödet var det en stor utmaning för A 2-sektionen att presentera ett relevant beslutsunderlag om motståndaren, vilket krävs för att ta rätt beslut.

A 3 – Insatsledning

Hos A 3 knyts direktiv, ordrar, tillgängliga resurser, underrättelsetjänst, taktik m m ihop till en insatsplan. Insatsplanen är det verktyg som i sin tur utgör grunden för de företagsordrar som går ut till förbanden. När flygförbanden och övriga sedan gen-

omför det som beordrats, detaljleder A 3 med hjälp av genomförandesektionen.

Trots att A 3 under övningen hade många nya befattningshavare i tjänst kunde arbetet genomföras på ett bra och säkert sätt.

För att få riktig fart på arbetet i A 3 krävs att OpS, FTK, ATK och MTK är igång samtidigt eftersom koordineringsarbetet i A 3 både påverkar och påverkas av alla övriga förbands verksamhet. De i FTK som deltog i FVÖ 03 ser fram emot att i framtiden får öva mer "joint".

A 4 – Bastjänst och logistisk

För första gången har två nyutbildade Flygbasbataljoner 04 och en Strilbataljon 04 övats samtidigt. Inom A 4 övades i att leda bas- och logistikfunktionen.

A 4 intog gruppering redan första dagen i skede 1 av övningen, och fick därmed erfarenheten av en totalt elva dygn lång sammanhängande övning.

Som ett led i flygvapnets nya övningsmönster för flygbasbataljoner har delar ur bataljonsledningarna från icke övade förband tjänstgjort på befattningar inom A 4.

Underhållssektionen jobbade främst med förnödenhetsförsörjning av flygdrivmedel och flygammunition.

Sjukvårdsfunktionen följde upp funktion och status vid förbanden. Sektionen har för första gången funktionslett förnödenhetsförsörjning mot den nya Strilbataljon 04 och vunnit nyttiga erfarenheter.

För R 3-sektionen (räddning – röjning – reparation) började övningen med en verklig rivstart, då det rapporterades en verklig banskada från flygbasbataljonen på Färila-basen. Genom ett intensivt stabsarbete och kraftfullt agerande av flygbasbataljonen, kunde banan på kort tid repareras och godkännas för flygning.

Tekniksektionen bemannas med både bredd och specialkompetens. Detta är en förutsättning för att flygunderhållstjänsten ska fungera under de betingelser som uppstår vid en övning.

Personal som normalt har sina arbetsuppgifter vid Högkvarterets grundorganisationsledning, Teknikkontor 37/39 och förband skapade gemensamt förutsättningar för en hög tillgänglighet på flygplan under hela övningen.

Bassektionen är sammanhållande inom A 4 och svarade för samverkan mot övriga "A-sektioner" och externa kontakter. Sektionen funktionsledde flygvapnets bas-säkerhetsförband i samverkan med A 2.

Inom sektionen arbetade även "basupföljarna" som dygnet runt svarar för uppföljning av det minutoperativa läget på baser och bataljoner.

A 5 – Planering

En av uppgifterna som åligger chefen för A 5 är att genomföra taktikledning. Det innebär att planera och inrikta nyttjandet av FTK:s resurser över tiden. A 5 leder bland annat arbetet med att utarbeta tak-

tisk plan, verksamhetsplan, flygtaktisk kommandoorder (FKO) och taktisk rapportering.

Ingen av oss har övat på väldigt länge. Att situationen var sådan återspeglades tydligt i början av övningen, men allt efter som tiden fortskred förbättrades stabsmetodiken och arbetet flöt allt bättre.

Arbetet med att förbättra FKO, verksamhetsplan och taktiska rapporter var det centrala i övningen för A 5.

A 6 – Ledningstjänst

Sektionens uppgift är att funktionsleda av chefen FTK underställda förband inom ledningssystemområdet, i syfte att utarbeta taktisk plan, verksamhetsplan, FKO och underlag för taktisk rapportering.

Flygstridskrafterna befinner sig i en brytningstid mellan Stril 60, Bas 90 och införandet av FV 2000 i det nätverksbaserade försvaret, vilket medför att ny metodik ska övas trots avsaknad av ett fullt utbyggt ledningssystem. För FTK:s stab innebär det avsaknad av ett utbyggt IS FV samt LS 10.

Sammanfattningsvis kan sägas att övningsresultatet blev gott, med en väl utvecklad förmåga hos såväl befäl som kadettskoleelever att genomföra flygbas-samverkan. ●

ARTIKELFÖRFATTAREN ÄR ÖVERSTELÖJTNANT VID FTK I UPPSALA.

JAS 39 Gripen startar från Färila för ett uppdrag under Flygvapenövning 03. Företagsordern som reglerade uppdraget var utarbetad av Flygtaktiska kommandot.

Foto: Peter Liander/Försvarets bildbyrå

Fältsjukvård

I varje insatskompani finns ett så kallad förbandsplats-tropp som ansvarar för den första sjukvårdsinsatsen vid eventuella sjukdomsfall och andra skador.

Troppen har beredskap dygnet runt och kan vid behov snabbt undsätta skadade med egna ambulanser.

AV PETER LIANDER

Löjtnant Peter Andrén lotsar ner en HKP 9A till den tillfälliga landningsplatsen på en av flygbasens vägar.

Bilder: Peter Liander/Försvarets bildbyrå

En skadad har just anlänt med helikoptern och sj

med hög beredskap

Personalen vid F 21:s sjukvårdspluton sitter ute i det vackra vårvädret och kopplar av. Plötsligt bryts lugnet när löjtnant **Peter André**n rusar ut ur sjukvårdstältet och ropar med hög röst: "Helikopter, helikopter, helikopter!"

Genast bryter en febril aktivitet ut. Bevakningssoldaterna spärrar av den intilliggande vägen, medan några sjukvårdare rusar fram med en bår och gör sig beredda vid sidan av vägen, samtidigt som en läkare gör sig beredd.

Snart anländer helikoptern och Peter André

ställer sig på vägen för att med handtecken lotsa ner den till landningsplatsen.

Det visade sig inte vara någon patient med i helikoptern. I stället tar läkaren snabbt plats i helikoptern, som direkt därefter lyfter för att flyga till en olycksplats.

Förloppet är ett inslag i Flygvapenövningen och det handlar om att öva för-

farande efter en bilolycka som fingerats i en perifer del av basområdet.

Efter cirka 20 minuter återvänder helikoptern. Det visar sig att läkaren bedömt att en av de skadade måste flygas till sjukvårdsplatsen.

Patienten lastas ur medan helikopterns motorer fortfarande är igång, ett moment som måste göras med stor försiktighet med tanke på den roterande stjärtrotorn. Fyra man tar hand om båren och inom någon minut har patienten tagits om hand av personalen inne i sjukvårdstältet.

Modern utrustning

Sjukvårdstältet är uppdelat i tre sektioner: en mottagningsdel, en behandlingsdel samt en vårdcell. Tältet är uppblåsbart och troppen kan verka fullt ut inom en timme efter ankomsten till grupperingsplatsen.

Peter André

är chef för F 21:s förbandsplatstropp och konstaterade belåtet

att troppens utrustning är bland det modernaste som går att få tag på:

– Vi har studerat vad som finns tillgängligt inom Försvarsmakten och valt en kombination som passar våra behov bäst.

Förbandstroppen utgörs av 22 personer, vars primära uppgift är att agera som en slags vårdcentral i fält. Styrkan består av två läkare, fyra sjuksköterskor, lika många sjukvårdare samt fyra mobila sjukvårdsgupper.

– Troppen ska svara för de första sjukvårdsinsatserna och avgöra om den drabbade kan vårdas på platsen eller behöver transporteras vidare till sjukhus, säger Peter André.

Under Flygvapenövning 03 sysselsattes man inte enbart genom övningsmoment, drygt 90 sjukvårdsfall behandlades också. Dessbättre inga av allvarlig karaktär, utan mest smärre kläm- och sårskador och ryggont.

Personalen tar tag i båren.

Den skadade tas om hand av läkare och sjukskötare inne i tältets behandlingsrum.

Verklighetstrogen motståndare

Under flygvapenövningen fick även "fienden" arbeta hårt. Dygnet runt skapades realistiska scenarier för A-sidan att öva mot.

Stridsledningspersonal från hela landet åkte till Frösön och Luleå för att leda motståndarens stridsflyg mot anfalls-mål runt Färila.

AV BJARNE DARWALL

Klockan har nyss slagit två på natten när mullret från startande flygplan åter rullar över Luleå. För luftkriget i norra Sverige är övningen nu inne på sitt andra dygn.

I över tio minuter syns flygplan efter flygplan lyfta, och strax efter kan flygstridsledarna löjtnant **Martin Bergström** från F 16 i Uppsala och kapten **Ann-Sofie Rosén** från F 7 i Sätenäs ta emot dem på stridsledningsfrekvensen.

Flera flygplanstyper ingår i förbandet, vars uppgift är att anfalla mål på Färila-

basen samt runt Dorotea. Attackflygplanen, representerade av AJS 37 Viggen, flyger lågt och försvinner ibland från de blinkande radarskärmarna medan jaktflyget, representerat av en rote JA 37, skyddar på högre höjder.

B-sidan en viktig del

Motståndarsidans luftkrig under flygvapenövningen leds från radargruppcentralen på F 21 i Luleå samt ledningsenheten vid F 4 på Frösön. Dygnet runt i två passlag

har flygstridsledare, sambandsledare, systemingenjörer och anfallschefer sett till att flygplan kommit i luften enligt målplanen. A-sidan har sedan svarat genom att sända upp egna jaktplan.

På F 21 har överstelöjtnant **Alf Örjas**, till vardags flygchef vid F 17 i Ronneby, varit en av två anfallschefer. Han menar att B-sidan speglar en tänkt motståndare så långt det går.

– Vi har idag ingen entydig hotbild. Det gör att vi här blandar internationella scenarion med gamla hotbilder, berättar Alf Örjas.

– Vi försöker komma så nära en motståndares förmåga som möjligt, även med de begränsningar som är lagda på B-sidan.

Testar beredskapen

På radarskärmen rör sig fiendeflygplanen som orangefärgade punkter mot den svarta bakgrunden. Martin Bergström har kontinuerligt under färden orienterat sina jakt-

Anfallschefen Alf Örjas (t h) omgiven av fr v: Håkan Andersson, Figge Jönsson och Louise Sjölund.

Foto: Lars Grantinger

JA 37 Viggen från F 16 i Uppsala deltog på B-sidan under Flygvapenövning 03 genom att representera olika typer av utländska stridsflygplan.

Foto: Peter Liander/Forsvarets bildbyrå

plan om läget i luften. Eftersom Jaktviggarna under övningen ännu inte får använda sin jaktlänk eller ta emot styrdata så är han utlämnad till att beskriva vad som händer med rösten:

"Radarkontakt med ett eko höjd 6000 meter, 50 kilometer väster Färila, låg fart, västlig kurs".

Ett par minuter senare syns flera radar-ekon stiga norrut från Färila-basen. Med hjälp av en flygande spaningsradar, FSR 890, är B-sidans anfall upptäckt och jaktplan startas för att bekämpa dem. Striden kan börja.

På detta sätt testas B-sidan flera av flygvapnets förmågor. Svart på vitt får man veta om beslutsgången är tillräckligt effektiv, om flygplanen blir klagjorda snabbt nog eller om FSR 890 har tillräckligt skydd.

Efter alla erhållna erfarenheter har man möjlighet att förändra taktiken till nästa pass.

Övning för alla

Men även om B-sidan är styrd till att agera enligt målplanen, så innebär det inte att de

är några lätta mål. Trots pålagda begränsningar finns möjligheter att ställa till det för de övade.

– Enligt målplanen är vi offensiva till en början, men får efter första dygnet mer övergå till att försvara oss, säger Alf Örjas.

– Så långt det är möjligt ska även personalen på B-sidan övas, men det blir ett givande och tagande. Målsättningen är att

A-sidan ska kunna dra erfarenheter av övningen. Vad är vi bra på och vad behöver vi öva mer på.

Medan jaktstriden pågår på högre höjd fortsätter attackflygplanen på kurs. Deras order är att fortsätta även om A-sidan hävdar bekämpning. Längre fram finns luftvärnsförband grupperade, och det är deras tur att försöka bekämpa de anfallande.

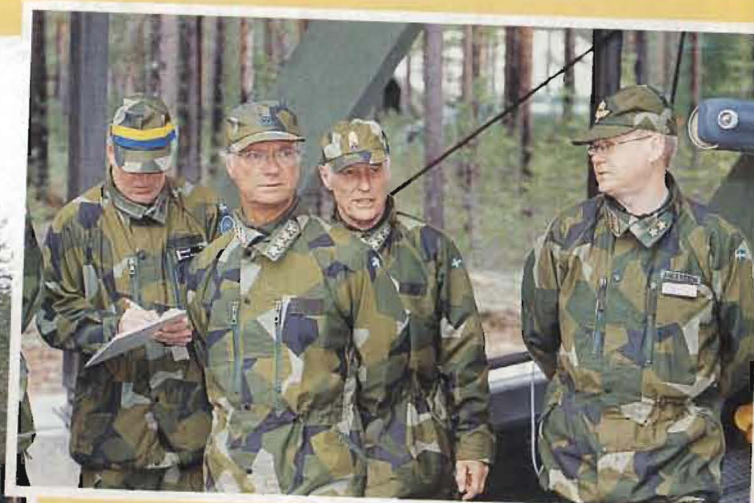
Klockan är nästan tre på morgonen när flygplanen vänder hemåt, och nästa anfallsvåg håller som bäst på att förbereda sig.

ARTIKELFÖRFATTAREN ÄR LÖJTNANT OCH FLYGSTRIDSLIDARE VID F 7 I SÄTENÄS

Från radargruppcentralen Järven på F 21 i Luleå leddes delar av B-sidans flygstridskrafter. Fr v: Louise Sjölund, Maria von Below och Lena Lindeberg.

Foto: Lars Grantinger

Kung Carl XVI Gustaf genomförde ett heldagsbesök på Färila-basen i Hälsingland under Flygvapenövning 03. Han gavs tillfälle att besöka olika delar av basbataljonen, med flygvapenspektören generalmajor Jan Andersson och överste Jan Sahlestrand, chef för F 4, som värddar.

Foto: Peter Liander/Försvarets bildbyrå

